

BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKA O'QITISHNING AYRIM USULLARI

Mamajonov Sanjarbek Mirzayevich

Qo'qon Universiteti dotsenti, PhD

Haydarova Nazira

Qo'qon Universiteti talabasi

Annotatsiya. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga matematika fanini o'qitish metodikasini takomillashtirish masalasi o'rganildi. Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun matematikani qiziqarli va mazmunli tashkil etish yo'llari yoritilgan.

Kalit so'zlar. Metodika, ko'nikma, fan tadqiqoti, o'qituvchi mahorati.

Аннотация. Изучен вопрос совершенствования методики преподавания математики учащимся начальных классов. В статье описаны способы интересной и содержательной организации математики для учащихся начальной школы.

Ключевые слова. Методика, навыки, научные исследования, педагогические навыки.

Annotation. The issue of improving the methodology of teaching mathematics to elementary school students was studied. The article describes ways to organize mathematics in an interesting and meaningful way for elementary school students.

Keywords. Methodology, skills, scientific research, teaching skills.

Metodika, aynan, o'qituvchi shaxsining bilim ko'nikma hamda malakasining yuqori darajadagi ko'rinishidir. Boshlang'ich sinflarda matematik bilim berish har qanday pedagogning bilimlari va dars tashkillanishiga qarab baholanadi va tahlil qilinadi.

Boshlang'ich sinf o'z ichiga 4 yilni olgan bo'lsa, bunda o'quvchilarga bir qator fanlar yuzasidan o'qitilib, ularga bilim beriladi. Birinchi sinfda o'quvchilarga matematik amallar hamda son, sanoq haqida tanishtirilib, yuqori sinflar uchun asosiy fundament qo'yiladi. Har bir matematik bilim tushunarli bo'lishida o'qituvchining pedagogik mahorati eng asosiy jihati hisoblanadi.

Matematika bir qarashda o'quvchi ongiga juda qiyin va zerikarli bo'lib ko'rinadi, lekin har bir bilimlar qiziqarli tarzda yetkazilishi natija bera oladi.

Matematik amallar – qo'shish, ayirish, ko'paytirish hamda bo'lishni turli misollar, didaktik yondashuv va kreativ g'oyalar bilan tushuntirish fan yutug'idir.

Barcha fanlar, qolaversa, matematika axborot kommunikatsiya vositalari asosida tashkillanishi fanga nisbatan kreativ yondashuvdir. Hozirgi vaqtga kelib, ta'lim jarayoni o'zgacha ko'rinishda davlat ta'lim standartlari asosida jahon andozalariga tenglashish maqsadida tubdan o'zgartirilmoqda. Bunda o'qituvchi oldiga bir qator mezonlar qo'yilib, amalga oshirilishi lozimdir.

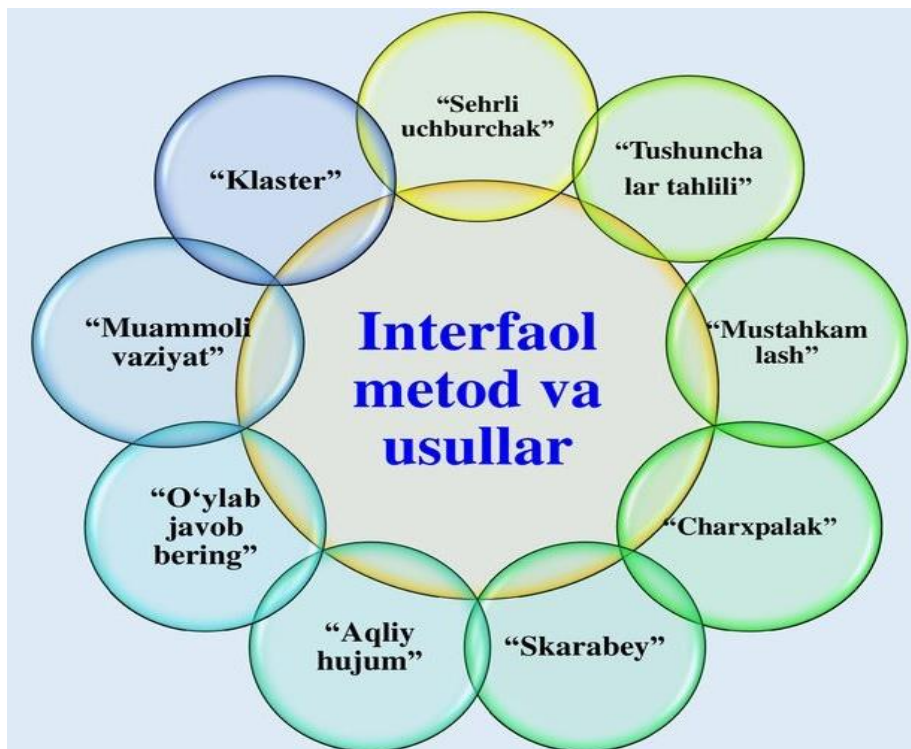
Hozirda ta'lim metodlarini takomillashtirish sohasidagi asosiy yo'nalishlardan biri interfaol ta'lim va tarbiya usullarini joriy qilishdan iboratdir. Barcha fan o'qituvchilari, shu jumladan, boshlang'ich sinf o'qituvchilari ham dars mashg'ulotlari jarayonida interfaol metodlardan borgan sari keng ko'lamda foydalanmoqdalar.

Interfaol metodlarni qo'llash natijasida o'quvchilarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish, xulosalar chiqarish, o'z fikrini bayon qilish, uni asoslangan holda himoya qila bilish, sog'lom muloqot, munozara, bahs olib borish ko'nikmalari shakllanib, rivojlanib boradi. Interfaol degani, o'qituvchi va o'quvchilar orasida o'zaro hamkorlik tufayli dars samaradorligi oshadi, yangi darsni o'quvchi mustaqil harakat, mulohaza, bahs-munozara orqali o'rganadi. Qo'yilgan maqsadga o'quvchining mustaqil o'zi darsda faol ishtirok etgan holda kichik guruhlarda javob topishga harakat qiladi, ya'ni ham fikrlaydi, ham baholaydi, ham yozadi, ham gapiradi, ham tinglaydi, eng keraklisi, o'zi faol ishtirok etadi.

Interfaol metodlar ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro aloqani mustahkamlaydi, o'quvchilarning bilim olish jarayonida faol ishtirok etishlarini ta'minlaydi. Bu metodlar o'quvchilarni faqatgina dars materiallarini yod olishga emas, balki ularni tahlil qilish, muammolarni hal qilish va mustaqil qaror qabul qilishga o'rgatadi.

Interfaol metodlarning asosiy maqsadi o'quvchilarni darsda faol ishtirok etishga undash, ularni bilim olish jarayonining markaziga qo'yish va ularga mavzuni mustaqil o'zlashtirish imkoniyatini yaratishdir.

O'quvchilarda hozirjavoblik hissini rivojlantirish, bahs-munozara, erkin fikrlashga asoslangan tafakkur tarzini shakllantirishdan iborat. Hozirda keng qo'llanib kelayotgan interfaol metodlar turlari juda ko'p bo'lib, ularning hammasi ham boshlang'ich ta'limda qo'llash uchun yaroqli emas. Bunga birinchi navbatda boshlang'ich sinf o'quvchisining o'qish, yozish tezligining kichikligi va sinfda aksariyat hollarda 30 tadan ortiq o'quvchi o'qishi bo'ladi. Interfaol metodlar nisbatan kichik auditoriyalarga (30 tagacha) va ko'proq uzluksiz ta'lim tizimining o'rta va yuqori bo'g'inlariga mo'ljallangan bo'lib, boshlang'ich sinflarda qo'llash tajribalari juda kam. Shuning uchun, yangi texnologiyalarning faqat boshlang'ich sinf matematika darslarida qo'llash mumkin bo'lganlari haqida so'z yuritamiz. Interfaol metod sinfda o'tiladigan mavzular yuzasidan muammoli vaziyatlarni muhokama qilishda "Aqliy hujum", "Adashgan zanjirlar", "Savol bering", "Insert", "BBB", "Bahs-munozara", "Muammoli savollar", "Kichik guruhlarda ishlash", "Burchaklar metodi", "Kubiklar" metodlari asosida bahs-munozara orqali ularni yechimini topishda yaqindan yordam beradi.

“Aqliy hujum” texnologiyasini qo'llash bir muammoni hal qilish yo'ldan turlicha va iloji boricha ko'proq taklif, fikr-mulohazalarni yig'ishdan iborat. Avvaliga har qanday takliflar qabul qilinadi. Keyin esa, ularning ichidan eng ma'qulini tanlab olinadi. Bu metodni qo'llashda eng nozik tomoni hamma takliflarni “eslab” qolishdir. Shuning uchun, ularni yozib borish kerak bo'ladi.

“Aqliy hujum” texnologiyasi quyidagi afzalliklarga ega:

1. Faollikni oshiradi: O'quvchilar dars jarayonida faol ishtirok etib, o'z fikrlarini erkin bildirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu ularning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi.
2. Ijodiy fikrlashni rivojlantiradi: O'quvchilarga erkin fikr bildirish imkoniyati berilganda, ular ijodkorlik bilan yondashishga harakat qiladilar. Yangi va noan'anaviy fikrlar paydo bo'ladi.
3. Jamoaviy ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi: “Aqliy hujum” texnologiyasidan foydalanilganda, o'quvchilar bir-birlarining fikrlarini tinglaydilar va jamoaviy ravishda yechim topishga intiladilar.
4. O'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi: Har bir o'quvchi o'z fikrini bildirish orqali darsda ishtirok etadi. Bu esa ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi.

Matematika darslarida “Aqliy hujum” usulidan foydalanish bo'yicha bir nechta amaliy misollar keltirib o'tamiz:

1. Murakkab masalalarni yechish: Masalan, “5 xil turli mevalarni 3 xil qutiga qanday joylashtirish mumkin?” kabi murakkabroq masala berilib, o'quvchilar turli yechimlarni taklif qilishadi. Bu yechimlarning barchasi e'tiborga olinadi va keyinchalik tahlil qilinadi.
2. So'z matematikasi: Masalan, “3 bola do'konlardan qancha qalam va kitob sotib oldi?” kabi so'zli masalalarda o'quvchilar yechimni erkin taklif qilishlari mumkin, bu ularning tahliliy fikrlashlarini kuchaytiradi.

Xulosa.

Xulosa o'rnida aytamizki, dars tashkillanishi, undagi turli tuman metodlar o'tqazilishi faqat va faqat o'quvchi ongida bilim hamda ko'nikmalar jamlanishiga xizmat qiladi. O'qituvchi interfaol

metodlarni juda ko'p qollanishi orqali bola ongida fikrlash, bahslashish, eng asosiysi, tasavvur qilishni o'rganadi va mustaqil fikrlashga ega bo'ladi.

Boshlang'ich sinflarda matematika darolarida interfaol metodlarni qo'llash o'quvchilarning nafaqat bilimlarini oshirish, balki ularning mustaqil fikrlash, mantiqiy tahlil qilish va ijodkorlik qobiliyatlarini ham rivojlantirishga yordam beradi. Bu metodlar o'quvchilarni faol ta'lim jarayoniga jalb qilishda va ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun mustahkam poydevor yaratishda muhim vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O'rinboeva L.O' va boshqalar. Matematika 1-sinf. Darslik. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, – 2021, – 160 b.
2. Boyxonova, D.I. (2022). Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi. Pedagogos international research journal, 2(1), 256–259. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5931184>
3. Mamajonov, S.M. "Differensial tenglamalar faniga kirish" mavzusini o'qitishda IQ testlardan foydalanish. Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan, 2024, 2(2), 279-284.
4. Mamajonov, S.M. Maple dasturida funksiyalarning grafiklarini chizish. Kokand University Research Base, 2024, 475-480.
5. Apakov, Yu.P., Mamajonov, S.M. Boundary Value Problem for Fourth Order Inhomogeneous Equation with Variable Coefficients. Journal of Mathematical Sciences. – 2024, – 1-13.
6. Mamajonov, S.M. On the formulation and study of a boundary value problem for a fourth-order equation of parabolic-hyperbolic type in a pentagonal domain. Journal of Applied Science and Social Science. – 2024, – 14(06), – 79-86.
7. Apakov, Yu.P., Mamazhonov, S.M. Boundary Value Problem for an Inhomogeneous Fourth-Order Equation with Lower-Order Terms. Differential Equations. – 2023, – 2, – 188-198.
8. Apakov, Yu.P., Mamazhonov, S.M. Solvability of a Boundary Value Problem for a Fourth Order Equation of Parabolic-Hyperbolic Type in a Pentagonal Domain. Journal of Applied and Industrial Mathematics. – 2021, – 15(4), – 586-596.
9. Apakov, Yu.P., Mamazhonov, S.M. Boundary value problem for a inhomogeneous fourth order equation with constant coefficients. Chelyabinsk Physical and Mathematical Journal. – 2023, – 8(2), – 157-172.
10. Apakov, Yu.P., Mamazhonov, S.M. Boundary value problem for a fourth-order equation of parabolic-hyperbolic type with multiple characteristics, whose slopes are greater than one. Izvestiya Vysshikh Uchebnykh Zavedenii. Matematika. – 2022, – 4, – 3-14.
11. Mamajonov, M., Mamajonov, S.M. Statement and research method some boundary value problems for a class of fourth order parabolic-hyperbolic type. Vestnik KRAUNC. Fiziko-Matematicheskie Nauki. – 2014, – 1, – 14-19.
12. Mamajonov, S.M. The third boundary problem for a fourth-order non-homogeneous equation with constant coefficients. Bull. Inst. Math. – 2022, – 5(6), – 100-109.